

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА СУДОЧИНСТВА

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни “Актуальні питання адміністративного права та процесу”
на тему: **“Поняття адміністративного позову. Форма і зміст
адміністративного позову”**

Студента 5 курсу групи ПРм-11
спеціальності “Право”
Гаврилюк Влад Валерійович

Керівник:
к.ю.н., доц. **Ментух Н. Ф.**

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Тернопіль 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ.....	5
1.1. Позовне провадження як сфера функціонування адміністративного позову.....	5
1.2. Поняття адміністративного позову.....	8
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМИ ТА ЗМІСТУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ.....	13
2.1. Форма адміністративного позову.....	13
2.2. Зміст адміністративного позову.....	16
РОЗДІЛ 3. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ ДО СУДУ.....	20
3.1. Загальні положення щодо пред'явлення адміністративного позову.....	20
3.2. Залишення адміністративного позову без руху та його повернення.....	22
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29

ВСТУП

Актуальність теми курсової роботи. Актуальність обраної теми визначається необхідністю розуміння процесу звернення до суду у сфері адміністративного права. Розуміння поняття, форми і змісту адміністративного позову є важливим для всіх зацікавлених сторін: від приватних осіб до державних установ і органів. Воно дозволяє ефективно захищати права та інтереси громадян та організацій у судовому порядку. Таке розуміння також сприяє підтримці законності та правопорядку в державі, що має важливе значення для стабільності суспільства.

Форма адміністративного позову включає в себе не лише письмове викладення вимог та обґрунтування їх, але і дотримання встановлених законом процедурних вимог щодо подання документів до суду. Зміст адміністративного позову полягає в конкретизації вимог, що ставляться до особи, яка звертається до суду, а також у зазначенні обставин, на підставі яких ці вимоги висуваються.

Розуміння вказаних вище аспектів є ключовим для всіх, хто займається практикою в сфері адміністративного права або потребує захисту своїх прав у судовому порядку.

Ступінь дослідження. Поняття, форму і зміст адміністративного позову досліджували такі науковці як Біла-Тіунова Л. Р., Борякіна В. В., Бурбика М. М., Галунько В. В., Гебеш С. А., Гелешко Ю. Й., Гнап Д. Д., Гордєєв В. В., Демський Е. Ф., Дмитрик А. Б., Закаленко О. В., Ківалов С. В., Котенко В. М., Куйбіда А. А., Литвинюк І. М., Маруліна Л. О., Мінка Т. П., Поворознюк М. І., Пятигора К. В. та інші.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі подання адміністративного позову.

Предметом дослідження є поняття, форма і зміст адміністративного позову.

Метою курсової роботи є здійснення теоретичного та практичного аналізу адміністративного позову та формування на його основі відповідних

ВИСНОВКІВ.

Завданням курсової роботи є:

- охарактеризувати позовне провадження як сферу функціонування адміністративного позову;
- визначити поняття адміністративного позову;
- висвітлити форму адміністративного позову;
- охарактеризувати зміст адміністративного позову;
- визначити загальні положення щодо пред'явлення адміністративного позову;
- дослідити залишення адміністративного позову без руху та його повернення.

Методи дослідження. Методи дослідження були обрані з урахуванням встановлених у роботі завдань, відповідно до об'єкта та предмета дослідження. Так, порівняльний метод було використано як спосіб дослідження адміністративного позову різними науковцями, що дало змогу шляхом порівняння встановити схожість і відмінність між розумінням цього поняття серед різних наукових кіл. Юридичний метод використовувався для пізнання особливостей форми і змісту адміністративного позову. Метод аналізу було використано задля дослідження і вивчення юридичних особливостей адміністративного позову в системі позовного провадження, його ознак, а також взаємозв'язок з іншими явищами адміністративного законодавства.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг курсової роботи становить 31 сторінку. Список використаних джерел становить 25 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ПРАВОВІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ

1.1. Позовне провадження як сфера функціонування адміністративного позову

Питання позовного провадження як сфери функціонування адміністративного позову залишається досить актуальним в сучасному правовому середовищі. Позовне провадження є ключовим механізмом вирішення правових спорів у судовому порядку, а адміністративний позов стосується взаємодії громадян і органів влади.

Як зазначає Л. О. Маруліна, позовне провадження в адміністративному судочинстві України – це єдина форма судового процесу в адміністративному судочинстві, що полягає в першочерговому зверненні особи з адміністративним позовом до адміністративного суду та подальшому процесуальному формуванні адміністративної справи, яка в регламентованому порядку розглядається по суті та вирішується адміністративним судом з метою захисту і відновлення прав, свобод та законних інтересів особи [20, с. 135].

Позовне провадження у адміністративному судочинстві – це процес розгляду спору чи конфлікту між фізичними або юридичними особами та державними органами чи іншими суб'єктами публічного права перед адміністративними судами. Це може стосуватися, наприклад, оскарження дій чи бездіяльності органів влади, рішень адміністративних органів чи порушення прав громадян чи юридичних осіб. Позовне провадження передбачає подання позову до суду, де сторони представляють свої аргументи та докази, а суд вирішує спір на підставі закону та фактичних обставин справи.

У своїх роботах М. І. Поворознюк вказує, що сутність позовного провадження в адміністративному процесі якнайкраще може бути охарактеризована через певну сукупність властивих йому рис ознак, якими є наступні:

1) виникає внаслідок пред'явлення адміністративного позову шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції;

2) правовою основою його здійснення виступають норми Кодексу адміністративного судочинства України [15];

3) наявність певної адміністративної справи, що належить до юрисдикції адміністративних судів;

4) наявність спеціального суб'єкта, який здійснює провадження щодо розгляду і вирішення адміністративної справи – адміністративного суду;

5) наявність двох сторін з різним ступенем юридичної заінтересованості, яким надано рівні процесуальні права й обов'язки;

6) наявність спеціальних суб'єктів – третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, так і без самостійних вимог щодо предмета спору між сторонами;

7) мета позовного провадження;

8) спосіб захисту порушених прав, свобод та інтересів;

9) відбувається у передбаченій законом процесуальній формі;

10) поділяється на менш дрібні процесуальні утворення, що закріплюються у спеціальних документах;

11) судові рішення, які виносяться за результатами розгляду і вирішення адміністративної справи в суді;

12) можливість звернення судових рішень в адміністративних справах до примусового виконання [23, с. 164].

У ст. 12 Кодексу адміністративного судочинства України закріплено, що адміністративне судочинство здійснюється у порядку позовного провадження (загального чи спрощеного). Спрощене позовне провадження призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, а загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні.

Як зазначає А. А. Куйбіда, в позовному провадженні простежуються

деяка схожість в регламентації процесуальних форм адміністративного та цивільного судочинства. Це пояснюється тим, що основою формування Кодексу адміністративного судочинства України є цивільний процесуальний фундамент, так як загальні положення Цивільного процесуального кодексу України [25] протягом довгого терміну служили правовою основою судового розгляду адміністративних справ. При цьому, відправним моментом як адміністративного, так і цивільного судочинства є спір про право, – порушення, оспорування або невизнання прав, свобод та законних інтересів. У свою чергу адміністративна процесуальна форма має низку відмінностей від цивільної, зокрема, це стосується нерівності (на рівні правовідносин із яких виник конфлікт) сторін, яка детермінує особливості доказування [18, с. 46].

Відповідно до ст. 159 Кодексу адміністративного судочинства України, при розгляді справи судом за правилами загального позовного провадження учасники справи викладають письмово свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення та міркування щодо предмета спору виключно у заявах по суті справи. Заявами по суті справи є:

- позовна заява;
- відзив на позовну заяву;
- відповідь на відзив; заперечення;
- пояснення третьої особи щодо позову або відзиву.

Подання заяв по суті справи є правом учасників справи. Неподання суб'єктом владних повноважень відзиву на позов без поважних причин може бути кваліфіковано судом як визнання позову. Суд може дозволити учаснику справи подати додаткові пояснення щодо окремого питання, яке виникло при розгляді справи, якщо визнає це необхідним [15].

Отже, позовне провадження як сфера функціонування адміністративного позову – це провадження у адміністративному судовому процесі, у якому розглядається спір двох сторін, який стосується адміністративного права.

Позовне провадження є важливою сферою функціонування адміністративного позову, оскільки воно забезпечує можливість захисту прав та

інтересів громадян, організацій та держави перед судом у випадках порушення або невиконання адміністративного законодавства.

1.2. Поняття адміністративного позову

Поняття адміністративного позову є ключовим для розуміння процесу вирішення адміністративних спорів у судовому порядку. Уявлення про адміністративний позов дає нам змогу зрозуміти основні принципи та процедури, які застосовуються при розгляді справ у судах адміністративної юрисдикції. Розуміння основних принципів та процедур адміністративного позову допомагає забезпечити ефективний доступ до правосуддя та забезпечити захист прав і свобод громадян та юридичних осіб.

У ст. 5 Кодексу адміністративного судочинства України закріплено, що кожна особа має право звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист шляхом:

- 1) визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень;
- 2) визнання протиправним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень;
- 3) визнання дій суб'єкта владних повноважень протиправними та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій;
- 4) визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити певні дії;
- 5) встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень;
- 6) прийняття судом одного з рішень, зазначених у вище вказаних пунктах 1-4 та стягнення з відповідача – суб'єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, заподіяної його протиправними рішеннями, дією або бездіяльністю.

Таким чином, законом передбачено право кожної особи звертатися до

адміністративного суду у випадках порушення її прав, свобод або законних інтересів рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень. Вона може просити захисту шляхом визнання протиправних дій, скасування актів, встановлення компетенції та відшкодування завданої шкоди.

Адміністративний позов є юридичною підставою виникнення відносин у сфері адміністративного судочинства [17, с. 207].

Як зазначає В. В. Галунько, адміністративний позов – це письмове звернення до адміністративного суду про захист прав, свобод та інтересів у публічних правових відносинах [4, с. 388].

В свою чергу М. І. Поворознюк стверджує, що адміністративний позов є складовим елементом механізму судового захисту порушеного права громадянина у сфері публічно-правових відносин, оскільки він завжди спрямовується на забезпечення судового захисту порушених прав, свобод та інтересів громадянина, який його пред'являє шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції [22, с. 143].

В свою чергу О. В. Закаленко та О. В. Большакова виокремлюють такі три групи наукових думок стосовно поняття адміністративного позову:

- поняття адміністративного позову має окремо визначатися у процесуальному (звернена до суду вимога про захист порушеного права, свобод чи законних інтересів) та у матеріальному (матеріально-правова вимога позивача до відповідача) значенні;

- поняття адміністративного позову є цілісним та відображає органічне поєднання двох сторін: матеріально-правової та процесуальної;

- позиція розуміння адміністративного позову як процесуального інституту, тобто звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод, законних інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин [13, с. 6].

Для повного розкриття правової категорії адміністративного позову необхідно виділити його характерні риси. На думку Л. Р. Біла-Тіунової, О. В. Закаленко та А. О. Неугоднікова, до таких ознак належать:

1) адміністративний позов є універсальним засобом захисту прав, свобод та інтересів чи реалізації повноважень у сфері публічно-правових відносин, які регулюються не тільки нормами адміністративного, але й фінансового, конституційного та інших галузей публічного права;

2) адміністративний позов є гарантією реалізації права на судовий захист прав і свобод людини і громадянина в адміністративному судочинстві;

3) адміністративний позов є засобом забезпечення ініціювання позовного провадження та захисту порушеного права в адміністративному судочинстві;

4) розгляд адміністративного позову та вирішення відповідного публічно-правового спору відбувається на засадах змагальності та рівності сторін перед законом та судом;

5) адміністративний позов забезпечує захист публічних інтересів, що покладені в основу визначення компетенції органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічно-владних повноважень [1, с. 69].

На мою думку, головними ознаками адміністративного позову є:

- суб'єктний склад. Позивачем може бути фізична або юридична особа, або суб'єкт владних повноважень, який зацікавлений у відновленні порушених прав чи інтересів;

- об'єкт спору. Адміністративний позов стосується порушення або потенційного порушення правових норм, які регулюють адміністративні відносини між суб'єктами правових відносин;

- спосіб захисту. Адміністративний позов передбачає звернення до адміністративного суду з вимогою щодо відновлення порушених прав чи інтересів чи зазначених у спорі вимог до відповідного органу;

- публічно-правовий характер. Спори, які вирішуються адміністративним позовом, мають публічно-правову природу і стосуються відносин між громадянами та державою або іншими публічними установами;

- мета. Головною метою адміністративного позову є відновлення порушених прав чи інтересів суб'єкта і захист їх від неправомірних дій органів

влади або посадових осіб.

Адміністративний позов є засобом, за допомогою якого фізичні та юридичні особи можуть звернутися до компетентних органів чи судів для захисту своїх прав та законних інтересів від неправомірних дій адміністративних органів чи посадових осіб. Важливою характеристикою адміністративного позову є його спрямованість на відновлення порушених прав та законних інтересів, а також на відшкодування завданої шкоди чи моральної компенсації. Такий інструмент є важливою складовою правової системи країни та сприяє забезпеченню правової державності та захисту прав і свобод громадян.

Не дивлячись на законодавче закріплення механізму захисту порушених прав, В. В. Борякіна відзначає, що доступ до адміністративного судочинства, яке є гарантованим на рівні конституції та адміністративного процесуального законодавства, не завжди виконується та українські суди і громадяни стикаються з низкою проблем. Існує чинник, що справляє негативну дію на доступність до правосуддя – це те, що кожного року все більше справ надходять у суди та зростає їх складність. До того ж таке явище постає в аспекті масової свідомості, де переважають негативні оцінки можливості судового захисту, а точніше звернення до суду не схвалюється [2, с. 75].

На думку С. В. Ківалова, аналіз судової практики свідчить про існування проблем процесуального порядку реалізації права фізичної особи на судовий захист в адміністративному суді: нечіткість і неконкретність визначення передумов та умов права на судовий захист, спірність норм, що визначають окремі процесуальні строки, необґрунтоване повернення позовної заяви, залишення її без руху чи без розгляду та відмова у відкритті провадження у справі тощо [14, с. 7].

Отже, адміністративний позов – це засіб захисту прав, свобод та інтересів особи, які були порушені або є реальна загроза їх порушення, шляхом розгляду публічно-правового спору в адміністративному суді.

Особливості адміністративного позову визначаються комплексом

правових, процесуальних та організаційних особливостей, які відрізняють його від цивільного та кримінального судочинства. Вони обумовлені специфікою предмета та метою адміністративного процесуального права.

Значення адміністративного позову полягає в його ролі як засобу захисту прав і законних інтересів громадян, організацій та інших суб'єктів у відносинах з державними органами та посадовими особами. Цей юридичний механізм дозволяє сторонам вирішувати спірні питання та відновлювати порушені права шляхом звернення до компетентного адміністративного суду. Адміністративний позов відображає принципи правової держави та забезпечує виконання закону, сприяючи забезпеченню справедливості та правопорядку у суспільстві.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМИ ТА ЗМІСТУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ

2.1. Форма адміністративного позову

Питання форми адміністративного позову проявляється у сучасних умовах, коли правове регулювання адміністративних відносин набуває все більшого значення в контексті розвитку держави та її взаємодії з громадянами та організаціями. Ця тема вирішує питання, пов'язані з процедурними аспектами подання адміністративних позовів, формою їхнього заявлення та визначенням вимог до документації. Особливу актуальність вона набуває у контексті захисту прав та законних інтересів громадян перед владними органами та посадовими особами, а також у забезпеченні правової впевненості суспільства та забезпеченні справедливого судочинства.

У своїх роботах Т. П. Мінка наголошує, що чинний Кодексу адміністративного судочинства України не визначає способів і технічних засобів, за допомогою яких відтворюється адміністративний позов. У судовій практиці склався звичай, згідно із яким позовне звернення викладається на паперовому носії рукописним способом або за допомогою друкарської чи комп'ютерної техніки [21, с. 101].

Так, у ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України закріплено, що позовна заява подається в письмовій формі позивачем або особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Позовна заява може бути складена шляхом заповнення бланка позову, наданого судом.

Як зазначає В. В. Галуцько, письмовою формою є такий спосіб зовнішнього вираження документа, який за допомогою письма та умовних знаків забезпечує збереження інформації, що міститься в ньому на матеріальному носії [4, с. 388].

Окрім того, аналізуючи положення ч. 2 ст. 161 Кодексу адміністративного судочинства України, можна говорити про те, що адміністративний позов може

подаватися до суду у електронній формі. Так, у разі подання позовної заяви та доданих до неї документів в електронній формі через електронний кабінет до позовної заяви додаються докази надсилання її копії та копій доданих документів іншим учасникам справи.

Відповідно до ч. 5 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України, електронний кабінет – це персональний кабінет (веб-сервіс чи інший користувацький інтерфейс) у підсистемі (модулі) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, надається доступ до інформації та сервісів Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи або її окремих підсистем (модулів), у тому числі можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу, а також між учасниками судового процесу. Електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу.

Дослідження електронного кабінету у сфері адміністративного судочинства показує, що цей інструмент відіграє важливу роль у впорядкуванні та забезпеченні ефективного взаємодії між учасниками судового процесу. Електронний кабінет дозволяє сторонам отримувати доступ до судової інформації, подавати документи та вести комунікацію з судовими органами у зручний спосіб, що сприяє підвищенню доступності правосуддя та скороченню часу, необхідного для вирішення питань у судовому порядку. Розвиток та вдосконалення електронного кабінету в адміністративному судочинстві може сприяти підвищенню ефективності судових процесів та забезпеченню більшої прозорості та відкритості у діяльності судових органів.

Як наголошує К. В. Пятигора, нормами адміністративного процесуального законодавства України встановлений імперативний обов'язок учасника адміністративної справи у разі подання, наприклад, позовної заяви в електронній формі, подавати усі інші документи виключно в електронній формі

[24, с. 342].

Електронна форма адміністративного позову має декілька важливих переваг. По-перше, вона спрощує процес подання позову, забезпечуючи можливість зробити це віддалено, без необхідності відвідувати судову установу особисто. Це зручно для громадян, особливо якщо вони проживають в іншому місці або не мають можливості особисто з'явитися в суді через обставини, такі як хвороба чи обмеження в руховій діяльності. Особливо актуально це сьогодні – в умовах воєнного стану. По-друге, електронна форма сприяє ефективнішому обробленню і управлінню справами в суді. Вона дозволяє автоматизувати процеси, скорочує час на оброблення документів та може покращити доступність інформації для судових працівників. Крім того, використання електронної форми може сприяти зменшенню витрат на папір, поштові відправлення та інші адміністративні витрати, що пов'язані з традиційними методами подання документів.

Важливо наголосити, що необхідною умовою успішного функціонування електронної форми є висока захищеність та конфіденційність даних, щоб забезпечити довіру до цієї системи серед користувачів.

Аналізуючи питання форми адміністративного позову, С. А. Гебеш пропонує:

- здійснити законодавче закріплення вимоги щодо способу викладення тексту позовної заяви, тобто уточнити, у якій формі може бути поданий позов до суду (друкований або рукописний, із паралельною подачею електронного варіанту; шляхом заповнення бланка позову, наданого судом; в усній формі, для забезпечення доступу до правосуддя більш ширшому колу осіб);

- виправити неточність законодавства та навести більш детальне визначення порядку й умов реалізації права, а іноді обов'язку, звернення до суду із позовною заявою через електронні сервіси;

- уточнення ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України передбаченням категорій відповідних справ або відсильної норми до певних законодавчих актів щодо тих спорів, які повинні бути врегульовані в

досудовому порядку перш ніж оскаржуватися в порядку адміністративного судочинства [5, с. 97].

Подання адміністративного позову є важливою процедурою в системі правосуддя, що передбачає чітко визначені вимоги та формальності. Дотримання правил щодо форми адміністративного позову є ключовим для забезпечення його прийняття судом до розгляду. Доцільність і точність складання адміністративного позову є вирішальними для успішного завершення судового процесу та захисту прав та інтересів сторін.

Отже, адміністративний позов має письмову форму та може бути складений шляхом заповнення бланка позову, котрий надається судом. Окрім того, адміністративний позов може подаватися до суду через електронний кабінет у електронній формі.

2.2. Зміст адміністративного позову

Адміністративний позов є одним із ключових механізмів захисту прав та інтересів громадян, організацій та держави перед судовими органами. Розуміння його змісту та основних складових допомагає учасникам правового процесу ефективно захищати свої права та вирішувати спори.

Як наголошує І. М. Литвинюк, поданню адміністративного позову до суду передують формулювання позовних вимог та їх належне оформлення. Від чіткого, обґрунтованого формулювання позовних вимог напряду залежать результати їх задоволення судом [19, с. 107].

У ч. 1 ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України закріплено, що у позовній заяві позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування. Деталі змісту такої позовної заяви розкриваються у ч. 5 ст. 160 вказаного вище Кодексу. Так, у позовній заяві зазначаються:

- 1) найменування суду першої інстанції, до якого подається заява;
- 2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування

(для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб – громадян України (якщо такі відомості відомі позивачу), відомі номери засобів зв'язку, адреса електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

3) зазначення ціни позову, обґрунтований розрахунок суми, що стягується, – якщо у позовній заяві містяться вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної оскаржуваним рішенням, діями, бездіяльністю суб'єкта владних повноважень;

4) зміст позовних вимог і виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги, а в разі подання позову до декількох відповідачів – зміст позовних вимог щодо кожного з відповідачів;

5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини;

6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору – у випадку, якщо законом встановлений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору;

7) відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову до подання позовної заяви, якщо такі здійснювалися;

8) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви; зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із позовною заявою (за наявності), зазначення щодо наявності у позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до заяви;

9) у справах щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності суб'єкта владних повноважень – обґрунтування порушення оскаржуваними рішеннями, діями чи бездіяльністю прав, свобод, інтересів позивача;

10) у справах щодо оскарження нормативно-правових актів – відомості про застосування оскаржуваного нормативно-правового акта до позивача або

належність позивача до суб'єктів правовідносин, у яких застосовується або буде застосовано цей акт;

11) власне письмове підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав.

Якщо взяти до уваги пункти 4 і 5, то можна простежити повторення положень. Саме тому нами пропонується внести зміни до ч. 5 ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України та видалити із пункту 5 наступний текст: «виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги;» і відповідно залишити його у пункті 4.

Окрім того, ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України містить вказівку на те, що, залежно від певних обставин, позовна заява повинна містити наступні відомості:

- детальна інформація про представника, яка відповідає пункту 2, який описаний вище, якщо позовна заява подається представником;
- підстави звернення, якщо позовна заява подається особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;
- підстави звільнення позивача від сплати судового збору, якщо позовна заява подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону;
- інші відомості, які необхідні для правильного вирішення спору.

У своїх роботах М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова та А. В. Солонар, досліджуючи зміст адміністративного позову, виділяють такі його структурні частини:

- 1) вступна (назва адміністративного суду, до якого подають позов; ППП (назва), місце знаходження, перебування чи проживання відповідача);
- 2) описова (історична) (починається з назви документа, містить предмет позову);
- 3) мотивувальна (фактичне та юридичне обґрунтування правової позиції, вимог, заявлених до відповідача; в цій частині позивач посилається на

конкретні фактичні обставини справи й норми матеріального та процесуального права);

4) прохальна (відтворює таку складову позову, як зміст, і містить звернене до адміністративного суду клопотання заявника про вчинення цим судом відповідного способу судового захисту його прав, свобод та інтересів) [3, с. 67].

Знання змісту адміністративного позову дозволяє кожному учаснику правового процесу максимально ефективно захищати свої права та інтереси в суді, сприяти вирішенню конфліктів та забезпечувати реалізацію законних прав і обов'язків у відповідності до законодавства.

Отже, зміст адміністративного позову обов'язково включає в себе: найменування суду, до якого подається позов; дані про учасників справи, які дозволяють їх ідентифікувати; ціна позову; зміст позовних вимог; виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; докази, що підтверджують вказані обставини; відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору; відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову; перелік матеріалів, що додаються до заяви; власне письмове підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову.

РОЗДІЛ 3.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОЗОВУ ДО СУДУ

3.1. Загальні положення щодо пред'явлення адміністративного позову

Важливим аспектом адміністративного позову є особливості його пред'явлення до суду

У ч. 3 ст. 6 Кодексу адміністративного судочинства України закріплено, що звернення до адміністративного суду для захисту прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України [16] гарантується.

Пред'явлення адміністративного позову – це процес подання в суд вимоги щодо відшкодування шкоди, захисту прав чи врегулювання правових відносин у сфері публічного права. Це може стосуватися, наприклад, спірних питань з органами влади, адміністративних правопорушень чи недотримання законодавства.

Зазвичай, процес подання адміністративного позову передбачає наступні етапи:

1. Підготовка позовної заяви. Це офіційний документ, в якому викладаються претензії, підґрунтя для них, вимоги та мотиви. Позовна заява має бути складена відповідно до вимог законодавства.

2. Визначення компетентного суду. Залежно від характеру справи та її обставин, необхідно визначити, до якого суду слід звертатися.

3. Подання позовної заяви. Заяву слід подати до суду в письмовій формі відповідно до встановлених правил і строків.

4. Реєстрація позову. Після подання позовної заяви до суду вона реєструється, після чого відкривається справа з відповідним номером.

Процедура подання адміністративного позову до суду полягає в тому, що це складний процес, який вимагає уважної підготовки та дотримання встановлених правил і процедур. Важливою частиною цього процесу є правильне формулювання претензій та доказів, що підтримують встановлені

ВИМОГИ.

Як зазначає О. В. Закаленко, за змістом право на пред'явлення адміністративного позову є правом на діяльність адміністративного суду щодо його розгляду, тобто право на отримання судового рішення незалежно від його змісту. Право на задоволення адміністративного позову як право на позивне вирішення справи являє собою право на отримання позитивного рішення по справі [12, с. 336].

У своїх роботах Ю. Й. Гелешко, В. О. Тирон та Л. С. Катущинська зазначають, що поняття «право на звернення з адміністративним позовом до адміністративного суду» та поняття «право на адміністративний позов» можуть бути визнані тотожними. Це пов'язано з тим, що адміністративний суд розглядає справи в порядку позовного провадження, тобто для того, щоб порушити провадження в адміністративній справі в адміністративному суді, до нього можна звернутися тільки з адміністративним позовом [6, с. 311].

В свою чергу Е. Ф. Демський наголошує, що право на адміністративний позов у юридичній літературі визнається за своєю структурою складним і розглядається як нерозривна єдність двох його сторін:

1) процесуально-правової. Процесуально-правова сторона позову – це вимога позивача до суду з проханням про розв'язання публічно-правового спору по суті і захисту порушених прав та інтересів. При цьому ця вимога повинна мати певні об'єктивні передумови, а саме:

- підвідомчість позовної заяви даному адміністративному суду;
- наявність відповідача чи позивача;
- чи не пропущено строки звернення до адміністративного суду.

Процесуально-правова сторона позову відбиває право на звернення до адміністративного суду;

2) матеріально-правової. Матеріально-правова сторона позову – це спірна вимога позивача до відповідача, без якої не може бути позову. При цьому спірна вимога повинна мати певні суб'єктивні передумови, а саме:

- наявність у особи адміністративної процесуальної правосуб'єктності;

– особа повинна бути впевненою, що її права, свободи чи інтереси у сфері публічно-правових відносин порушені й потребують захисту в адміністративному суді.

Матеріально-правова сторона позову відбиває право на задоволення позову [10, с. 298].

У Кодексі адміністративного судочинства України закріплено такі особливості пред'явлення адміністративного позову:

а) позов пред'являється шляхом подання позовної заяви в суд першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше наступного дня передається судді (ч. 1 ст. 168);

б) позивач має право в позовній заяві заявити клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, якщо такий розгляд допускається (ч. 2 ст. 168);

с) на прохання позивача службовцем апарату адміністративного суду може бути надана допомога в оформленні позовної заяви (ч. 4 ст. 160);

д) до позовної заяви додаються її копії, а також копії доданих до позовної заяви документів відповідно до кількості учасників справи (ч. 1 ст. 161).

Отже, загальні положення щодо пред'явлення адміністративного позову поєднують в собі наступні аспекти: позов пред'являється шляхом подання позовної заяви в суд першої інстанції; позов підлягає реєстрації; у позові позивач вказує форму позовного провадження; позивач має право отримати допомогу від суду щодо оформлення позову; до позову додаються копії позовної заяви та інших документів відповідно до кількості учасників справи.

3.2. Залишення адміністративного позову без руху та його повернення

На особливу увагу заслуговує питання залишення адміністративного позову без руху та його повернення, адже саме правильне написання позову є запорукою того, що адміністративний суд прийме його і зможе захистити порушені права.

Питання залишення адміністративного позову без руху та його

повернення залишається актуальним в контексті правової практики та процедур у сфері адміністративного права. Зокрема, вона стосується процедур, які застосовуються при розгляді адміністративних справ, коли суд приймає рішення щодо припинення розгляду позову з різних причин, таких як неподання документів, відсутність зацікавленості сторін тощо. Такі процедури є важливим елементом адміністративного правосуддя і їх правильне регулювання та застосування сприяє забезпеченню справедливості та ефективності вирішення спорів в адміністративній сфері.

На думку Д. Д. Гнап, залишення позовної заяви без руху – це процесуальна дія судді, яка спрямована на вказівку позивачу на необхідність дотримання форми та змісту позовної заяви та порядку звернення до адміністративного суду; це особливий інститут адміністративного процесу, який сприяє дотриманню правил і вимог законодавства, встановленню процедур, які сприяють швидкому та якісному розгляду справи, захисту прав всіх учасників судового процесу [7, с. 76].

В свою чергу А. Б. Дмитрик зазначає, що залишення позовної заяви без руху – це тимчасовий захід, який застосовується судом, з метою усунення позивачем недоліків позовної заяви та дотримання порядку її подання [11, с. 41].

Головними підставами залишення адміністративного позову без руху є:

- позовну заяву подано без додержання вимог, що визначені у ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України (вимоги, які стосуються змістового наповнення позовної заяви);
- позовну заяву подано без додержання вимог, що визначені у ст. 161 Кодексу адміністративного судочинства України (вимоги, які стосуються документів, які додаються до позовної заяви);
- позовну заяву подано особою, яка відповідно до ч. 6 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України зобов’язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його.

У своїх роботах В. В. Гордєєв зазначає, що суддя може залишити без руху

позовну заяву, написану від руки, з підстав неможливості її читання й однозначного розуміння її змісту. Більш того, такий спосіб деякою мірою може обмежити відповідача у праві надати заперечення на позов, надати необхідні докази тощо [9, с. 20].

Таким чином, підстави залишення адміністративного позову без руху стосуються, в більшій мірі, оформлення позовної заяви.

Якщо суддя встановлює, що позовна заява подана з порушенням вимог, він має право протягом п'яти днів з моменту подання заяви прийняти рішення про залишення її без руху шляхом прийняття ухвали. У цій ухвалі зазначаються недоліки заяви, спосіб і термін їх усунення, який не може перевищувати десять днів з моменту вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху. Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху приймається через несплату судового збору у визначеному законом розмірі, суд у цій ухвалі повинен вказати точну суму судового збору, яку необхідно сплатити або доплатити. Якщо позивач усуває недоліки позовної заяви протягом строку, встановленого судом, вона вважається поданою у день її першої подачі до адміністративного суду і приймається до розгляду. Про це суд виносить ухвалу про допуск до розгляду [15].

Що ж до повернення адміністративного позову, то у ч. 4 ст. 169 Кодексу адміністративного судочинства України закріплені його такі підстави

- 1) позивач не усунув недоліки позовної заяви, яку залишено без руху, у встановлений судом строк;
- 2) позивач до відкриття провадження в адміністративній справі подав заяву про її відкликання;
- 3) позов подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;
- 4) позивач не надав доказів звернення до відповідача для досудового врегулювання спору у випадках, в яких законом визначено обов'язковість досудового врегулювання, або на момент звернення позивача із позовом не

сплив визначений законом строк для досудового врегулювання спору;

5) позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

6) порушено правила об'єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень ст. 172 згаданого вище Кодексу);

7) відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;

8) якщо позовну заяву із вимогою стягнення грошових коштів, яка ґрунтується на підставі рішення суб'єкта владних повноважень, подано суб'єктом владних повноважень до закінчення строку, визначеного ч. 2 ст. 122 згаданого вище Кодексу;

9) у випадках, передбачених ч. 2 ст. 123 згаданого вище Кодексу.

Як зазначає Д. Д. Гнап, порушення встановленого законодавством порядку пред'явлення адміністративного позову, залежно від того, які ж саме вимоги Кодексу адміністративного судочинства України не були дотримані, тягне за собою застосування одного з інститутів права, а саме – повернення позовної заяви [8, с. 31].

Суддя повинен повернути позовну заяву разом із доданими до неї документами без розгляду протягом п'яти днів з моменту її отримання або закінчення строку на усунення недоліків. Рішення про повернення позовної заяви приймається у формі ухвали. Копія ухвали про залишення позовної заяви без руху або про повернення позовної заяви надсилається особі, яка подала позовну заяву, не пізніше наступного дня після її ухвалення. Копія позовної заяви залишається у суді. Рішення про повернення позовної заяви може бути оскаржено. У разі скасування рішення про повернення позовної заяви після

перегляду справи та направлення її на подальший розгляд суд не має права повторно повертати позовну заяву. Повернення позовної заяви не позбавляє особу права звернутися до адміністративного суду повторно згідно з встановленими законом процедурами [15].

У ході дослідження проблеми залишення адміністративного позову без руху та його подальшого повернення було виявлено ряд важливих аспектів, які потребують уваги та подальшого розгляду. Аналіз отриманих даних свідчить про необхідність удосконалення процедур і правових норм, спрямованих на вирішення цієї проблеми. Для забезпечення ефективного функціонування правової системи необхідно розробити та впровадити механізми, які сприятимуть уникненню залишення позовів без руху та забезпечать їх адекватний розгляд в суді. Такий підхід сприятиме підвищенню довіри до судової системи та забезпечить реалізацію принципів справедливості та правової впевненості.

Отже, залишення адміністративного позову без руху – це процесуальна дія суду, котра застосовується з метою усунення позивачем недоліків позовної заяви.

Повернення адміністративного позову – це процесуальна дія суду, котра застосовується з метою усунення позивачем недоліків щодо дотримання порядку її подання.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених в курсовій роботі завдань можна зробити наступні висновки.

1. Визначено, що позовне провадження як сфера функціонування адміністративного позову – це провадження у адміністративному судовому процесі, у якому розглядається спір двох сторін, який стосується адміністративного права.

2. Встановлено, що адміністративний позов – це засіб захисту прав, свобод та інтересів особи, які були порушені або є реальна загроза їх порушення, шляхом розгляду публічно-правового спору в адміністративному суді.

3. Доведено, що адміністративний позов має письмову форму та може бути складений шляхом заповнення бланка позову, котрий надається судом. Окрім того, адміністративний позов може подаватися до суду через електронний кабінет у електронній формі.

4. Визначено, що зміст адміністративного позову обов'язково включає в себе: найменування суду, до якого подається позов; дані про учасників справи, які дозволяють їх ідентифікувати; ціна позову; зміст позовних вимог; виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; докази, що підтверджують вказані обставини; відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору; відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову; перелік матеріалів, що додаються до заяви; власне письмове підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову.

5. Встановлено, що загальні положення щодо пред'явлення адміністративного позову поєднують в собі наступні аспекти: позов пред'являється шляхом подання позовної заяви в суд першої інстанції; позов підлягає реєстрації; у позові позивач вказує форму позовного провадження; позивач має право отримати допомогу від суду щодо оформлення позову; до позову додаються копії позовної заяви та інших документів відповідно до

кількості учасників справи.

6. Доведено, що залишення адміністративного позову без руху – це процесуальна дія суду, котра застосовується з метою усунення позивачем недоліків позовної заяви.

Повернення адміністративного позову – це процесуальна дія суду, котра застосовується з метою усунення позивачем недоліків щодо дотримання порядку її подання.

Отже, адміністративний позов – це інструмент захисту прав та інтересів осіб у сфері адміністративного судочинства. Це юридичний механізм, який дозволяє особам звертатися до суду з метою захисту їх прав у сфері публічного права. Адміністративний позов може бути заснований на порушенні адміністративного законодавства, невиконанні адміністративних рішень або дій державних органів, а також на захисті особистих прав і свобод громадян від неправомірних дій чи бездіяльності органів влади.

Досліджуючи особливості адміністративного позову, нами пропонується внести зміни до п. 5 ч. 5 ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України шляхом видалення тексту: «виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги;», адже він також міститься у п. 4 ч. 5 ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла-Тіунова Л. Р., Закаленко О. В., Неугодніков А. О. Позов в адміністративному судочинстві: теорія, правове регулювання, практика: монографія. Одеса: ВД «Фенікс», 2015. 188 с.
2. Борякіна В. В. Гарантії доступу до адміністративного судочинства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2020. № 30. С. 70-77.
3. Бурбика М. М., Колеснікова М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с.
4. Галуцько В. В. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Херсон: ВД «ОЛДІ-ПЛЮС», 2018. 446 с.
5. Гебеш С. А. Проблемні аспекти правового регулювання подання позову в адміністративному судочинстві України. *Держава та регіони*. 2021. № 1. С. 93-98.
6. Гелешко Ю. Й., Тирон В. О., Катушинська Л. С. Адміністративне право: навчально-методичний посібник. Київ: ВД «Аграрна освіта», 2011. 412 с.
7. Гнап Д. Д. Процесуальні аспекти залишення позовної заяви без руху в адміністративному процесі. *Університетські наукові записки*. 2017. № 2. С. 71-78.
8. Гнап Д. Д. Процесуальні особливості повернення позовної заяви в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2 (2). С. 28-31.
9. Гордєєв В. В. Звернення до суду та відкриття провадження в адміністративній справі: методичні рекомендації. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. 32 с.
10. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: навчальний посібник. Київ: ВД «Юрінком Інтер», 2008. 496 с.
11. Дмитрик А. Б. Залишення позовної заяви без руху у справах про

оскарження рішень щодо застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. *Форум права*. 2015. № 2. С. 41-46.

12. Закаленко О. В. Право на позов в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 52. С. 335-339.

13. Закаленко О. В., Большакова О. В. Позов як засіб захисту суб'єктивних прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень в адміністративному судочинстві (теоретичний аспект). *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 11/1. С. 5-10.

14. Ківалов С. В. Право на звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом: проблеми теорії і правового регулювання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. № 2. С. 7-21.

15. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

16. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

17. Котенко В. М. Реалізація права на звернення з адміністративним позовом: передумови та зміст. *Форум права*. 2009. № 2. С. 207-211.

18. Куйбіда А. А. Форми адміністративного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Том 2, № 73. С. 43-50.

19. Литвинюк І. М. Позовна заява в адміністративному судочинстві як процесуальна форма звернення до суду. *Правова позиція*. 2022. № 2 (35). С. 103-107.

20. Маруліна Л. О. Сутність та форми позовного провадження в адміністративному судочинстві України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 4. С. 133-136.

21. Мінка Т. П. Адміністративне процесуальне право: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 320 с.

22. Поворознюк М. І. Адміністративний позов у системі засобів захисту прав громадянина у сфері публічно-правових відносин. *Часопис Київського*

університету права. 2017. № 3. С. 137-145.

23. Поворознюк М. І. Ознаки позовного провадження як процесуальної сфери реалізації права на захист в адміністративному суді. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 161-164.

24. Пятигора К. В. Правове регулювання електронного адміністративного судочинства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 340-343.

25. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>